

PERŽVALGA.

— Juozas Rimsza, isz Nau dziszkių, Pažerių valsčiaus, kurį pernai žiemą žandarai sugavo ant Vilkaviskio stacijas su 244 egz. „Varpo“ ir „Ukininko“, po atėdėjimo 7 mėnesių Kalvarijos kalėjime tapo isztremptas ant 2 metų isz Lietuvos į Odesą.

— Dabar Kalvarijos kalėjime už lietuviszkus rasztus sėdi po vieną iszskirstyti: Juozas Jasaitis, Juozas Parszaitis, Vasiliauckas, Garmus, Kaunas, Szlekys ir Kizelaitis.—Isz giminių net nėi vieno prie jų neprileidžia.

— Josvainio par. Szingalių sodziuje pas ukininką Kacziuką apsinakvojo vienas knygnesis, ką patyręs kaimynas Žiužnys praneszė uriaudin-kams, kurie atlėkė naktyje suaresztavojo knygneszį ir Kacziuką bei atėmė visās knygas. Kacziuką už priėmimą knygneszio isztrėmė ant 5 metų į Gudiją o knygnesis gavo metą kalėjimo.—Kada pradėsime bausti musų judoszius? — „Varpas.“

— Sziauliuose kun. Radzeviczius, gimnazijos prefektas, užsiima vien iszdavimu lietuvių žandarams. Dėl jo judoszistes nukentėjo Lukauskas, kun. Szleivys ir siuvėjas Orvydas, pas knrį žandarai atrado keletą lietuviszkų knygelijų. „Varpas.“

— „Tilzės Keleivis“ dėlei lietuviszkos parodos pasiputė kaip kurkinas raudoną autskarij pamatęs. „N. I. C.“, nors vėlai, pradėjo raginti saviszkus rinkti ir aukauti reikalingus parodai daiktus, nurodydama, ką yra jau padarę Did. Lietuvos bei Amerikos lietuviai. „T. Keleivis“ nenori nieko darbo turėti su katalikiskais žemaicziais; jis sako lietuviams visai nereik parodos, nes musų valdzia nusius ten arklius ir galvijus bei savo „zelnierius“ dėl apsergėji-

mo kad kas nepavogtu. „T. Keleivis“ „Naują Ceitungą“ dėl parodos reikalų apskelbė „pasileidėlę ir kudiki įgavusia“ bei iszikibusia į katalikiskus žemaiczius.—Kaip purvais drapsto visus lietuviszkus reikalus „Saulė“ Amerikoje, teip pat daro „Tilzės Keleivis“ Prusuose, ir rėkia dar, kad jie geriausiai dirbą ant lietuvių naudos.

— „Tilzės Keleivis“ pranesza apie iszgastingą nepalaimą ant Nemuno, kur į aketę pas geležinį tiltą įvažiavo su vjenu arkliu szlajutėse broliai Peteraicziai bei žandaras Goldaps isz Jėgėriszkių. Arklys, szlajos ir žandaras su manteliu, kardu, ir szporais (pentinais) buvo sriovės patraukti po ledu. Peteraiczius abudu isz gelbėjo atbėgę žmonės, nes jiedu suspėjo iszikbti į ledą.

— „Lietuvos Dukterų“ draugystė Scranton'e, Pa. turi 40 draugių. Ant susirinkimo 11 Vasario nutarė paaukauti \$3, ant parodos reikalų ir \$2,00 ant paszalpos kankintinių. Apart to nutarė mokėti po 1 centą kas mėnuo ant tautiszkų reikalų, isz ko per metą susidės \$4,80. — Gražų paveikslą „Lietuvos Dukters“ parodo vyriszkoms draugystėms, skaitanczioms szimtais sanarius ir turincziomis bankose tukstanczius.

— „Szventos Cecelijos“ draugystė Pittston'e, Pa. savo proteste per 4 num. „Vilties“ padarė intenciją „Lietuvą“ ir „Vienybę“ su! szluotomis isz savo stubų iszvyti. Dabar patyrėme, kad draugės sutarusios nelaikyti savo namuose nėi vieno vyro, kuris skaito „Lietuvą“ arba „Vienybę“.—Moterėlės szirdelės, szituom keliu netoli nueisite! Žiurėkit ką daro Jusų sesers Scrantone!

— „Katalikas“ melagis ir tinginys. Meluodamas nori pertikrinti savo „biednus“ skaitytojus, kad „Lietuva“ ir „Vienybė“ tai „bedieviszki“

laikraszcziai, bet tingėdamas susirasti reikalingas žinutes pasivagia nuo tujų „bedievių“. 6-me num. „Kataliko“ yra pavogtos s z e s z i o s žinios isz 5 to num. „Vienybės“. Matai nuo „bedievio“ „Katalikui“ vogti nėra „grieko“ kaip žydui nuo „gojaus“.

— Chicagoje nuo 7 Vasario pradėjo iszeiti treczias sanvaitinis laikrasztis „Kurėjasis“, su mieriu lygybos, brolybos ir laisvės. Turinys laikraszczio yra socialiszkas — darbininkiszkas ir kasztuoja ant metų \$1,50 ct. Adresas:

„Kurėjasis“
267 Augusta st.—Chicago, Ill.
— „Bažnyczios Tarnas“ susiginczyjo su p. Szernu ir Dr. Szliupu už velnią ir ant galo su jais sutiuka, kad velnias neturi ragų nėi nagų ir yra tiktai teologų fantaziją.

— Lietuviszką kunigaikszti kun. P. Saurusaitis priėmęs į savo draugystę dėlto, kad anas nėra jam nieko pikto padaręs ir remesi ant to, kad kalinyje buvęs ir pats Kristus.—Taigi kunigaikszczio sėdejimas New Castle, Del. kalėjime yra kaip kankintinio tiktai.—Bet ar jis sugražinō žmonėms pasisavintus pinigus?

— Kun. Saurusaitis su savo „patronu“ Petru Kruszu pradėjo teisintis dėl parapijos rokundų, kur pirkęs skauradą, muilo, vyno ir kitokių „delikatėsu“ užraszė ne į savo privatiszkus iszleidimus, bet į parapijos, ir besiteisindami įstrigo, sakydami, buk užmokėję užsilikusias skolas į krautuve padarytas dar kun. Žebrio. Kun. J. Žebris per „Lietuvą“ sako, kad netiktai skolų nėi kokių nepalikęs, bet dar atėjęs kun. Saurusaitis priėmęs pinigų nuo parapijos kasieriaus p. Selino. „Ilgiausia kalba ir gražiausi iszvadziojimai neužganėdjs žmonių tolaik, pa kol žmonės nematys skaitlinių kalbanczių už savę ir reikalauja nuo „Bažnyczios Tarno“ at-

szaukimo, ant galo pridėdamas, kad „Lietuva“ užima garbingą vietą stodama už teisybę ir jos suradimą.—Mes szitame pilnai sutinkame su kun. Žebriu.

Aukos parodai

Isz Yonkers, N. Y.		
V. Dapszis	-50	Pr. Straubis -20
M. Straubis	-10	J. Paeluszna -10
P. Pzemiczkas	-25	J. Pozemickienė -10
K. Janulioris	-25	Ona Jenulionienė -10
H. Fabiszevki	-10	Pr. Kazakauckas -10
M. Kazakauckas	-10	Rud. Kaukman -25
A. Vaitiekunas	-25	J. Sabolis -50
J. Kazimierekis	-10	M. -5
Draugystė Szvento Vincento Apaulio -5-		
Isz Brooklyn, N. Y.		
V. Gustaitis	1-	K. Gustaitis -10
K. Dudonis	-25	V. Dudonis -10
V. Bankeviczius	-25	J. Burnelkie -25
B. Dovidaviczios	-15	M. Boczinskas -10
J. Judickas	-10	P. Miliauckas -10
A. Naneckas	-10	A. Sukoverckis -13
V. Kvedera	-10	S. Pilypas -10
J. Leezeczinskas	-10	K. Otmannas -10
K. Balczitunas	-5	A. Brusokas -25
Isz Thomas, W. Va.		
K. Juzėnas	-50	A. Juzėnas -50
K. Barbulas	-25	K. Plungis -50
Barbora Bagdonienė	-25	M. Markeviczia -25
P. Astrauskas	-50	K. Jasėviczia -25
J. Mozeris	-25	J. Bumblauckas -25
S. Vitkus	-25	K. Klaptauskas -50
V. Giraitis	25	
Isz Newark, Orange Valley, Franklin, ir Bloomfield, N. J.		
Teodora Areliunyte	-25	Petr. Pilikienė -10
Marijona Szaplenė	-25	Pr. Andriuszienė -10
A. Dapszys	-52	Am. Daukszas -25
Petr. Laukaitienė	-25	A. Miezunas -5
P. Lukaszunas	-10	T. Baliakas -5
Megdalena Pranienė	-25	Veronika Vitkienė -25
K. Matijuszaitis	-25	J. Praniuks -5
V. Janulionis	-10	M. Miezunas 225
R. Macziullonis	-10	J. Gorny (lenkas) -10
P. Savicki (lenkas)	-5	J. Hoffmann „ -10
M. Grzybowski „	10	A. Dzikovski „ -5
J. Maetalka (czekas)	-15	J. Handelman (zyd) -5
P. Matuseviczia	-25	A. Kuczinskas -10
P. Kuczinskas	-10	V. Aliezkeviczius -10
L. Areliunas	-25	K. Tomkus -25
K. Stravinskas	-15	J. Bendaraviczius -25
M. Stonis	-25	Ig. Vaszkeviczius -25
Mag. Vaszkevicziute	-10	V. Maceviczia -10
Pal. Jakubaviczienė	-10	O. Kastantinaviczienė -5
V. Mankeviczius	-10	J. Ivanauskas -10
J. Vosilins	-25	J. Galzauckas -25
P. Urneszlis	-25	A. Adomaitis -25
V. Pakulis	-10	P. Ngiuteris -10
Alena Bakanauckyte	-10	Veron. Romanyte -10
N. Vaitiekutis	-25	kat. Bator (lenkė) -5
Draugystė Szv. Jurgio, Newark, N. J. \$10--		
Isz Shenandoah, Pa.		
J. Aleksaitis	-25	J. Tabaras -25
J. Judickas	-20	J. Savokaitis -20
J. Senkus	-20	J. Kazakeviczia -20
A. Zukaitis	-25	F. Kunsaitis -25
S. J. Mockaitis	-50	M. Peckus -25
P. Zubaviczia	-25	
J. Mickeviczius, Stevenston, Skotijoi -25		
Dr D. L. K. Vytauto Bridgeport ir Derby, Conn. 10--		
Anglijos lietuvių aukos per J. Montvilą 3,22		
Lietuvių aukos surinktos per „Lietuvalcių Draugystę“ ant sukaktuvių Kr. Donaldiczio pirmą Saasio, Plymouth, Pa. 4,30		
Buvo \$1554,72		
Labu \$1608,94		
J. J. Pauksztis.		
Aukos kankintiniams		
Isz Newark, Orange, Bloomfield ir Franklin, N. J.		
A. Jozapaitis	-10	
S. Dominauckas	-5	
A. Dapszis	-10	

namon, zinodamas kad laukia draugai. Ir ne pats nežinau, iš kur atsirasdavo toks pasišventimas, galėjimas ir palinkimas prie skaitymo. Mes nedeginom anaipol nei vieno lapo, kaip ana daro bobos Liverpooilyje. Pas mus, Lietu-vo, priguli prie tokių draugysčių ir merginos. Žinoma, kuri skaito laikraszczius, tai su tokia tankiaus susieina ir prakilnesni vaikinai, ką laiko sau tai už didelę garbę ir noroms nenoroms prisiraszo. Bet, žinoma, nedaug yra tokių. Tą patį teko matyt ir tarpe vaikinių. Vienas skaito ir iš to didžiuojasi, o antras paraszo ką, ir jeigu atspaudė, tai mislyja jau ir asz vyras kad teip, nors apie tikrumą reikalų nieko nesupranta. Tas pats yra kaip matau ir iš kitų rasztininkų. Paveikslan amerikiečiai; sumanesni raszo į „Vienybę“, „Lietuvą“ ar „Tėvynę“, bet užėjus upui ką nu- baust ar išniekint, randasi rasztas ir „Saulėje“. Iš to matoma, kad jie nevienodos mislies, nėra abjektiviszki. Pats negerai ką padaręs nenor prisipazinti nei suprast kriti- ką, o juk per kritiką tik gali- ma teisybę surast. Man dar nesitaikė czionai rast vyrų, kaip buvo Lietuvoje; mes susi- sėję nebijojom pakalbėt vie- szai apie popiežių, ar carą ar- ba kitą valdininką; pas mus buvo lygybė ir lygiai apie vi- sus kalbėjome pagal jų nuo- pelnus. V. K.

Politiszkos žinios

Amerika. Amerikos val- dzia buvo kartą paskyrusi ko- misiją, kurios darbu buvo iš- tirti ar pilipiniečiai galėtu savimi valdytisi ar ne. Komi- sija pragyvenusi Pilipinuose keletą mėnesių nieko negalėjo ištirti, nes karė ėjo be pertru- kio ir komisoriai negalė nieko patirti apie gyventojų norus, bijodami į jų tarpą nukakti,

kad neprikisztu savo galvų, o nuo esanczių jau po amerikų užveizda, kurie žinoma turėjo teip sakyti kaip, kaip amerik- nams patiko, komisija patyru- si, kad suteikiant valdžią pili- piniečiams, žudynėms ir plė- szimams nebuse galo ir tvarkos niekad nebuse, ir tiejie pilipi- niečiai išzreiszkę norą priimti visame Amerikos valdžią. Žo- džiū, pirmoji komisija atrado pilipiniečius negana subren- dusius savimi valdytisi ir kai po tokiems nesubrendėliams atrado už reikalingą, įvesti vi- sur amerikonzšką rėdą, ką ir veda arti 100,000 kareivių ir niekaip jo įvesti negali. Te- sentėsi teip pragaisztingai ir nepertraukiamai karei, žmo- niszkesni senatoriai ir kongre- so pasiuntiniai pradėjo reika- lauti nuo prezidento veikiau- sio užbaigimo karės suteikiant pilipiniečiams patvaldystę. Ant suteikimo pilipiniečiams patvaldystės nesutinka daug- ma senatorių kaip ir kongreso pasiuntinių ir apart ginczių senate bei kongrese nieko dau- giaus neiszeina. Valdžia-gi ne- norėdama teip nusizeminti, kaip ir Europos vieszpatystės, varu varo savo darbą gožiantį abiejų szalių kraują ir dėl nu- maldymo reikalaujanczių su- teikimo patvaldystės pilipinie- cziams, paskyrė antrą komisiją isztyrimui pilipiniečių subren- dimo.

Amerikonams išz siaurės persikėlus į pietus ant salos Luzon, pilipiniečiai užpuldinėja ant likusių miesteliuose amerikų ir tiejie turi telktis į didesnius pulkus, kad atsi- gintu. Tai-gi amerikoni norėdami įteikti savo valdžią pi- lipiniečiams, turės laikyti di- delius pulkus kareivių mies- tuose. Karės lauke nėra jo- kios atmainos; pilipiniečiai po vadovyste gen. Pio Dėl Pi- lar užpuolė 42 regimentą pro- vincijoi Morong; amerikoni pilipiniečius iszsklaide, bet tame užpuolime tapo suzeista

keliolika kareivių bei vienas apicieras. Artymais Manilos pas Batangas pilipiniečiai už- puolė teip-gi ant amerikų ir suzeidė 5. Pilipiniečiai suga- vo vėl vieną amerikonzšką apiciera. Kiek bus sugautų kareivių, to valdžia negarsina, nes tai negražu, kad visur per- galimi pilipiniečiai turėtu su- gavę teip smarkius amerik- nus.

Nuvykus amerikonomams į Manilą, toje buvo vos trys kar- cziamos, o kurių sziandien yra net 400 jau. Amerikonai su pagelba degtinės mat nori ap- szviesti tamsius žmones. Patys pilipiniečiai juokiasi isz ame- rikonų ir vadina skurdžiais gyvuolėliais prisigėrusius ame- rikonus. Kaip amerikoni vadina laukiniai žmonės juokia si isz civilizuotų amerikų. Tai-gi amerikoni platindami girtuoklystę nupuls dar že- miaus akise pilipiniečių.

Laikraszcziai praneszė, buk tapsęs atsauktu gen. Otis isz Pilipinų dėl silpnumo kunisz- kos ir protiszkos sveikatos, ir jo vietą užimsz gen. McArthur. Vienas apicieras viso nepasisė- kimo dėlei, savo laiszke kalti- na tik Otis'ą.

Pietinė Aprika. Kaip laik- raszcziai pranaszauja, teip veik ir seka Angliją nepasisėkimas vienas po antro, ir ypatingai, kada ir trecziū kartu tapo su- musztas gen. Bulleris, kuris laike poros dienų žadėjo buti apgultame burų Ladysmith, su nuokricziū 233 kareivių turėjo trauktisi per Tugela upę vėl atgal. Bulleris bus daug dau- giaus kareivių nužudęs, nes muszis didei smarkus tėsėsi 3 dienas ir anglai varu norėjo iszgelbėti miestą Ladysmith, kurį palikę turėjo paprastai atgal trauktis. Anglijos val- dzia viso pasiūkymo Bullerio negarsina, dėl nuramdymo ne- kantriųjų žmonių, o kad Bul- leris tapo szaunei sumusztas, tai rodo tas, kad gen. Joubert

tas su 6000 burų einas už akių Bulleriui, grįztancziū į Chie- veley. Nepasiekus Bulleriui apgultojo miesto, gen. White buvęs pasirengęs nakczia isz- sprusti prie Tugelos, bet burai tą nujautę ypatingai sergėjo kad nepabėgtu. Ir trecziū kart neiszgelbėjus apgultųjų, turės veikiausiai gen. White su 9000 kareivių pasiduoti bu- rams.

Vakariniame szone ant Mo- dder upės ir pas Kimberley svarbesnio nieko neatsitiko. Burai esą sugabenę prie Kim- berley daugiaus didelių kanuo- lių ir pradėję labiaus veržti ir bombarduoti miestą. Isz Kim- berley norėjo pabėgti į Kaps- tatą Rhodeso brolis, kurį su- gavo burai. Majoras Plumer su 4 apkaustytais trukiais ir 2000 kareivių norėjo nukakti į Mafeking, bet atvažiavus pas Ramutsą isz sziaurinės dalies, kur burai turėjo drutą sargy- bą, tie visi trukiai tapo at- muszti atgal. Burai numanė, kad anglai gal apsikaustę at- važiuoti ir dėlto keliose vieto- se iszardė gelzkelį ir ant tų vietų pastatė kanuoles. Ang- lai atvažiavę turėjo taisytiesi kelią o į stovincziū trukius burai pradėjo szaudyti isz ka- nuolių ir tiejie viską palikę traukėsi atgal. Gen. Methu- en'ui su pagelba atėjo pats gen. Robertas, vyriausis vadas, ir taisėsi traukti į Oraniją ir buvo iszėję jau, bet kas zin kas pasidarė ir sugrižo atgal. Pietiniame szone abelnai nieko neatsitikę apart susimuszimų sargų.

Anglija neįveikdama teip mazo skaitliaus burų pergalėti, ketą nugabenti kariaunos į pietinę Apriką į 500,000. Ka- nada atsisako duoti tolesnę pa- gelbą Anglijai, kadan-gi isz to nėra jokios naudos ir \$2,000, 000 dolerių bei du batalijonu kareivių įmetusi kaip į balą. Australija teip gi apgaili savo klaidą, kad siuntusi savo ka- riauną į pietinę Apriką. Isz

Egipto Anglija nugabeno savo kariauną į pietinę Afriką ir Egipte likosi tikslai iš vietinių gyventojų susidedanti kariauna, kuri jau pakėlė pasiprieszinimus prieš anglus ir apart to, ant pakurstymo Masakolijos ir Prancuzijos Abasinijos menelikas traukia kariauną prie Egipto rubežių iš ko grėse didelis pavojus Anglijai. Anglija nori prisitraukti Italiją pagalbon, bet vargeitą galės padaryti, nes Italija yra susivienijime su Austrija ir Vokietija, kurios stovi daugiaus už burus negu anglus. Iš viso imant burai gali galutinai nulauzti Anglijai ragus ir dar uždegti, jei nevisasvietinė, tai bent europėjiszką karę, suteikdami energiją ir paveiklą prispaustoms tautomis.

Prancuzija. Arcivyskupas Aix už nutraukimą jam algos ir kitiems vyskupams, apskundžia ministrų pirmsėdį už įžeidimą bažnyčios tiesų, bet tyli apie geidimą karaliaus. Dabar tasai arcivyskupas jau trečiu kartą susikirto su ministerija ir valdžia ketą jį visai pasalinti nuo urėdo.

Dalis darbu.

Brockton, Mass. Asztuonių pabriku sustraikavo visi maszinistai reikalaudami sutrumpinimo darbo laiko nuo 10 valandų ant 9 tikslai be nutraukimo algos.

Harrisburg, Pa. Pennsylvania Steel Co. nupirko 100 akrų žemės dėl statymo didelių drato ir plieno liejinių, kurių įrengimas kasztuos į \$1,000,000.

Philadelphia, Pa. Czionais tapo uždarytas ant nepaskirto laiko cukriatis pabrika Spreckels Refinery, kur 1000 darbininkų neteko darbo.

Muncy, Pa. Czionais sudegė didelė maszinų dirbtuvė Sprout, Waldron & Co. kur 200 darbininkų neteko darbo.

Chicago, Ill. Prie statymo namų visokie skyriaus darbininkai skaitliuje arti 7000 sustraikavo reikalaudami paleidimo nuo darbo subatomis nuo pietų. Kontraktieriai ant sustraikavusių vietos priėmė neunionistus iš ko atsitiks nemažai musztynių. Jeigu kontraktieriai neiszpildys darbininkų reikalavimo, sustraikuos į 40,000.

Ironton, Ohio. Reynolds Mfg. Co. pakėlė savo darbininkams audejams algas ant 10%.

McKees Rocks, Pa. Pressed Steel Car Co. pradėjo dirbti ir 1200 darbininkų gavo darbą; darbas eina dieną ir naktį. — Teip-gi Allegheny pabrikuose tos pat kompanijos gavo darbą 600 naujų darbininkų.

Massillon, Ohio. Farmerys Giesas kasėsi molio ir uztiko netikėtai sluogsnį anglių kur dabar parengs kasyklas.

Pittsfield, Mass. Peck Mfg. Co. pakėlė dėl savo darbininkų algas nuo 10 iki 15%.

Scranton, Pa. Straikas pabrike „Cliff Works“ pasibaigė ir visi darbininkai sugrižo prie darbo. Straikas buvo iszkilęs dėl atstatymo vieno darbininko nuo darbo.

Tioga, Pa. Straikas kalnakasių pasibaigė su nauda dėl straiquierių. Kompanija pakėlė reikalaujamą algą 10 ct. ant tono. 1000 darbininkų pasipaudėjo iš to.

Shamokin, Pa. Union Coal Co. garsina, kad nepoilgo pradės dirbti naujose kasyklose Scot, kur apie 1500 darbininkų gaus darbą.

Berwind, Colo. White Coal Mining Co. pakėlė dėl savo 3000 darbininkų algas.

Philipsburg, Pa. Ant visuomeniszko susirinkimo kalnakasių szitame mieste, ant kurio buvo susirinkę į 2000

kalnakasių, nutarta tapė sustraikuoti apielinkėse Spangler, Hastings ir Barnesboro, jeigu kompanijos nepakels algas nuo 50 ant 60 ct. už toną iki 12 d. Vasario.

Lancaster, Pa. Philadelphia kapitalistai rengia czionais naujas nikelio kasyklas, kurio czionais yra labai daug. Daugelis darbininkų dirba prie sudėjimo visokių maszinerijų ir kaip galiut greičiaus pradės dirbti.

Yatesville, Pa. Kasyklų Boston sustraikavo visi kalnakasiai reikalaudami nuvažiuimo prekės ant parako ir kad nekrautu teip kupinus karus, kaip iki sziol kad krovė.

Pittston, Pa. Kasyklų Fernwood sustraikavo kalnakasiai reikalaudami nuvažiuimo prekės ant parako, kad nekrauti teip kupinus karus ir paszalinimo tulų užveizėtojų.

Ant salos Martinique, vakarinėse Indijose, mieste Port de France sustraikavo 1200 darbininkų plantacijose cukrinių nendrių. Priesz straiquierius tapo iszsiųsta kariauna, kur sužeidė 14 darbininkų.

Parodos Komitetui Amerikoje.

Gavusi antrą užpraszymą kad surinkti kiek iszgalint knygas ir su gotiszkoms raidėms, asz nuo savęs nenorėjau nieko daryti dėlei priezascių, kurios buvo minėtos jau „Vienybėje“, o priegtam ir ne buvo laiko, ir antra, nepažįstu teip knygas su gotiszkomis raidėmis, kurios su labai mažu iszėmimu visos yra tikėjimiszko turinio, kaip su lotyniszkoms. Musų tikėjimiszku knygų bus nemažias kaip ir su lotyniszkoms raidėms, o gal dar ir daugias.

Sausio 20 dieną, po ilgo tęsimosi susitvėrė ir czionai komitetas dėlei parodos reikalų. Nors czion darbai nepadalinti

ir nėra reikalingos tvarkos, bet visgi bus szis tas atlikta. Sutarta tapė:

P. J. Streckys apsiėmė surinkti tikėjimiszkas knygas su got. raidėms iszleistas Prusose o jam gelbės p.p. Jankus ir Vanagaitis. P. Jankus paaukauja visas knygas su got. raidėms iszleistas savo spaustuvėje. Surinkimą knygų sutartą atlikti kuomigreičiaus, iki 1 Vasario, ir jas nušųsti knyginykei M. Zauniutei į Rokaiczius, (per Neukirch), kuri jas galutinai sudavys, ir ji perziurės „Byrutės“ knygyną dėl to paties reikalo bei susiraszys dėl visokių susizinojimų su vyriausiais vadovais.

Priėmimui aukų parodos reikalams tapo iszrinktas p. J. Streckys, Jagstellen per Jugauten, Ostpr.

Morta Zauniutė.

Iš lietuviszku dirvu Amerikoje

Newark, N. J. Musų szv. Jurgio Draugystė iszrinko du aukų rinkėjus parodos reikalams bei kankintiniams, kurie su Draugystės paliudyjimu rinko aukas pe tikslai Newark'e, bet ir aplinkiniuose miesteliuose, kaip tai Orange Valley, Bloomfield ir Franklin, N. J. Iš viso surinkom \$10,45 ct.; parodai \$7,70, o kankintiniams \$2,75. Priegtam Dr. Szv. Jurgio paaukavo visą savo baliaus užpelną; \$10,00 parodai o \$3,03 ct. kankintiniams (kaip jau buvo minėta „Lietuvoje“). Viso tapo surinkta \$17,70 ct. parodai ir \$5,75 ct. kankintiniams, kuriuos prisiuncziamė parodos kasieriui J. J. Paukszcieui nutraukdami 18 ct. kasztų už iszpirkimą money orderio.

Aukų rinkėjai:

*J. S. Zoromskis,
St. Pranis.*

Orange Valley, N. J. Isz priezasties straiiko Bergi'o & Co.

skryžėlių dirbtuvėje, daugumas lietuvių apleido szią vietą jieszkodami kitur užsiėmimo. Likusieji mažai ką galėjo aukauti, nes beveik visi minta iš paszalpos, kurią gauna nuo unijos. Straikas tęsėsi jau 6 mėnesis ir dar nematyt galo. *J. S. Zoromskis.*

Bloomfield, N. J. Teko mums matyt vargus mūsų brolių po caro letena tėvynėje Lietuvoje, bet dar didesnį vargą kenczia mūsų broliai po jungu lenkų szioje laisvoje szalyje. Nuvykus mums į Bloomfieldą ir apsilankius keliose grincziose, apsakius su koku reikalu atėjom, ant ko renkam aukas, tai mus išjuokė, sakydami, ką jus yabalai galite maskoliui padaryti, ir kur mes duosime aukas, kad patys jų reikalaujam. Uzdarbiai, sako, menki, vos galima uždirbti \$1,10 ant dienos, iš ko refk užlaikyti szv. bažnyčią kad duszia neprazutu. Užminus apie lietuviszkus rasztus, atsakė skaitą „polecakaj.“ Gyvena jie viename kambaryje po 5-6 szeimynas, pilnas kambarys lovų kad vos išsitenka peczius. Kiekvienas gal suprasti kaip toks gyvenimas turi atsiliepti ant sveikatos. Lietuvių yra czionai su lenkais į 50 szeimynų, kurie sudėję paskutinius centus nupirko bažnyczios sienas ir lotus už \$1900,00, \$300,00 už pataisymą ir \$100,00 už paszventinimą užmokėjo, ir dar bar kas mėnesis po \$80,00 moka kunigui, \$18,00 jo tarnui ir po \$2,50 kas sanvaitė duoriui. O vis tai turi sudėti tą tik tos 50 szeimynų. Net tos dvi nabagės lenkiutės, pas kurias kunigas buvo ant burdo, paaukavę viską ant kunigo garbės, norėjo Newarke pasivogti parėdus, už ką gavo po 3 mėnesius kalėjimo. Tai kur nuveda perdidelis aukavimas ant kunigo garbės.—Veik visi lietuviai czion paeina iš Vil-

niaus gubernijos ir tai bene delto teip įkibę į lenkų posterblius, nes mažam skaitliui lietuviszkų knygų pasiekiant Vilniaus gub. lietuvius tėvynėje, jie priversti yra skaityti lenkiskas knygas, kurias dar tulose vietose varu bruka kunigai. Kalbinant, kad išsiraszytu sau lietuviszką laikrasztį, atsako nemoka lietuviszkai skaityti. Padavus lietuviszką laikrasztį, pažiūrėjo ir padėjo sakydami, kad nieko neusuprantą. Vaikus mokina lenkiskai, namieje tarp savęs kalba kaip kiaulė su žasią vienok poniszkai—lenkiskai. Teip tai czionai yra varginami lietuviai per lenkus, ypatinga lenkes. Vienok czion yra ir du lietuviai, nors fanatikai teipgi, kuriedu yra narsus ir stiprus, ir nekartą lenkams isztaisė pirtį; ir dabar lenkai pajutę juodu ateinant neszina si iš karcziamos laukan kur pakliūk. *J. S. Zoromskis, S. Pranis.*

Franklin, N. J. Czionai lietuvių yra nedaug, bet toli kitoki, negu Bloomfield'e. Czionai yra jau maža ir garbė skaityti lietuviszkus laikraszczius ir knygas. Daugiaus nepatyrėme, nes visų nesuradom. Aukų rinkėjai:

*J. S. Zoromskis,
ir, St. Pranis.*

Debray, Mich. Sausio 28d. mūsų draugystė „Dr. J. Szliup“ laikė treczią susirinkimą ant kurio buvo apsarstyta daug svarbių dalykų kas link tautiszkų darbų, paskui buvo užmanymas paduotas per prez. p. M. Mockų aukauti kiek ant Paryziaus parodos. Kas ir nusisekė: surinkomė iš tokio mažo mūsų pulkelio \$5,70 ct. Labai linksmu yra žitrint, jog mūsų toks mažas burelis o teip smarkiai darbuojasi su kitais ant tautiszkos dirvos. Delto velytumėm ir kitiems broliams imtis smarkiaus prie darbo,

nes laikas bėga ir paroda artinasi, idant ir mes lietuviai galėtumėm pasirodyti su kitais prieš apszviestą svieta, jog ir mes dar gyvuojam ir galim tą pat padaryti kaip ir kitos tautos. *K. Gediminas.*

Mahanoy City, Pa. Musų kunigo gražus pamokinimai priverczia mane parasyti kelis zodzius pagyrimo pagal nuopelną. Per naują metą kun. S. Pautienius pasakė gražų pamokslą. Pirmiausiai apgailėjo kalnakasius, kurie rado netiketą mirtį po žemę, ir tai daugumas dorų vyrų. Toliaus iszpeikė p. Boczkaucko per „Saulę“ garsinamusvietinėse karcziamose subatvakarinius baliukus. Nurodė, kad tokiuose baliukuose tankiai atsitinka baugios musztynės, ir ne mėnkai tenka sudams lietuviszkų dolerių. Priminė, kad karcziamnykai be reikalingai traukia centus isz užsigėrusių saviszkų, ir tuojaus atiduoda kapitalistams bravornykams, o patiems lieka tikta gėda ir pažeminimas svetimtauczių akise. Bardams vyrus už tokius negražius pasielgimus, ne pamirszo ir mūsų dedienių. Toms priminė jų neszvankius apsiejimus namieje likus prie mažų vaikelių. Rodijo joms ne keikt szlykszcziais zodziais, ne gert alaus kada vyrai iszeina darban, bet rupintis viską szvariai užlaikyt savo namuose, kada vyras parejęs turės kuom pasilinksmint, ir pasidžiaugt isz czystumo grinczios, bei sveikumo oro, atgaus greicziaus savo spēkas, tą dien prie sunkaus darbo pragaiszintas. Kas link moterių pabaigęs, atsiliepė vel į vyrus už loszimą kortomis per naktis isz pinigų. Loszikams kn. liepė pamest tą piktą papratimą, nurodydams kad didelis yra savęs apgavimas ir nuskriaudimas, sako: daugiausiai musiszkiai susieina keli pypkoriai į vieną grinczią ir

ten pypkius ruko kad net tamsu nuo dumų ir pliauszkia szlykszczius zodzius, arba susėdę apsakui stalą loszia isz pinigų. Isz tokio amato prisikelia sau daug nelaimių. Daugeliui pypkorių susėdus grinczioi, pasidaro neszvankios oras, kad „net kirvj galima pakabint“, o žmogus per dieną dirbęs kastynėse vakare reikalauja sveiko oro, bet jo ten nėra, kur daugelis ypatų pypkius ruko grinczioje per naktį. Po dienos sunkaus darbo žmogus reikalauja pasilsio, bet loszikai vietoje naktinio pasilsio loszia isz pinigų, ir isz ryto snausdami eina darban, kur tokius snauduolius greitai nelaimės sutinka, tampa suzeisti, arba užmuszti. Tarpe loszikų tankiai atsitinka vaidai ir musztynės, o paskiaus pripylimas svetimtauczių skvajerių keszenių lietuviszkais doleriais. Ant pabaigos kunigas priminė, kad galima gražiai laiką praleist be lankymo karcziamų ir be loszimo isz pinigų. Reikia parėjus isz darbo ir pavalgius sueiti į parapijos knygyną, ir tenai skaityt visokias knygas ir kitokius rasztus. (Gaila tik kad nepasakė kokius!)

Apart czion apraszyto pamokslu, 7tą Sausio vėla mus kunigas davė gražų pamokinimą tamsesniems parapijonams. Ragino vaikus leist szventdienis į sanvaitinę mokyklą. Priminė, kad tėvai vaikus leistu į kasdieninę lietuviszką parapijos mokyklą ir ne siųstų maziutelius ant brėkerio, kur pagadina savo spēkas dar mažas budamas nuo anglinių dujų (gazų). Rodyjo tėvams, kad vaikams ne duotu svaiginanczių gėrymų iki 21 metų. Moterims liepė vaidu ne kelti tarpe susiedkų (kaimynkų), kitų neapkalbėt su nuplėszimu garbės. Jeigu tarp lietuvių tankiai butų girdima panaszus pamokslai su raginiu tautiecių prie skaitymo gerų

knygų bei laikraščių, tai nebut musiszkiai goviedoms su dijami ant pakorimo ir ne but teip nuzeminti svetimtauczių akise. Butu-gi kiteip guodo jama katalikystė bei kunigija.

P. Boczkauckas per savo „Saulę“ rodija sumuszt korespondentus bei tėvynainius, bet jau matomai tas jam per sunku bus iszpyldyt, kadagi ne du pas mus yra korespondentai, kaip „Saulė“ sako, bet jau matyt priesingų „Saulė“ daugiaus ne kaip jai pritarianti ir korespondentai bei tėvynainiai yra 9; taigi Boczkauckui statant po du musztuku ant vieno, reiktu papirkt 18 musztukų su lazdoms.

Pas mus vakarais jaunuvė mokinasi szokt. Szis darbas, tiesą pasakius, yra be naudos, bet vis geriaus ne kaip kar cziamose visą vakarą sėdėt.

Mūsų lietuviszkai angliszka vakarinė mokykla beveik isznyko, nes parapija, pagal kunigo pareikalavimą, paėmė po savo globa. Mokykla tu rėjo įsteigus savo knygynėlį ir kunigas reikalavo, kad butų jam parodytos mokyklos visos knygos idant ne butų jose be dieviszkų; bet mokyklos vyrai pasakė, kad visos knygos yra vien iszleistos „Lietuvos“ redakcijos.

Szitokiu tai budu mūsų jau ni vyrai pametė tą mokyklą, matydami nelaisvę ant savės. Ir vėl grįžtu prie mus kunigo.

Kaip augszcziaus minėjau, kunigas pasakė gražius pamokslus, bet vis-gi bažnyčioje buvo juokų į vales. Tankiausiai mus kunigai kokia sėkla sėja, tokius ir vaisius renka.

Aną metą iszniekino giedorius neva už juokus, bet daug sykių pats nuo jų nesisaugoja, ir juokina visus klausytojus bažnyčioje labiaus kartais, negu teatre. *Meleta.*

Thomas, V. Va. Nors lietuvių czionais yra nemažas

skaitlius, vienok dar su aukomis tautiszkiems reikalams ne pasirodo. Kurie suprato tuos reikalus, noriai aukavo savo pinigėlį isz kó susirinko \$4,50 parodai bei 50 ct. paszalpai kankintinių. *Aukautojai.*

Shenandoah, Pa. Czionai prisiuncziu surinktas aukas ant mūsų Socialistų Darbo Partijos susirinkimo surinktų 17 d. Gruodzio 1899. Parodai yra \$1,90, o kankintiniams \$1,10. Priegtam dar surinkau asabiszkai nuo gerų lietuvių \$1,00 parodai ir 55 ct. paszalpai kankintinių. Viso yra parodai \$2,90 ir kankintiniams \$1,65. *J. Medelis.*

Chicago, Ill. 10tos Vardos Republikoniszko Kliubo sanariai paaukavo parodos reikalams \$17,36, ką prisiuncziu parodos kasieriui J. J Paukszcziui. Prezid. *J. Kuczis.*

Bridgeport, Conn. Mūsų draugystė D. L. K. Vytauto, kurios szaka esti ir Derby, Conn., aukauja \$10,00 parodos reikalams, ką prisiuncziame parodos kasieriui J. J. Paukszcziui, ką teiksies pagarinti per „Vienybę“.

Prez. *Dulbis,*
Sekt. *V. Kazimierskis.*

Reikalai

„Tėvynės Myl. Draugystės“

New-York, N. Y. Mūsų T. M. D. kuopa laikė metinį susirinkimą 22 Sausio, ant kurio virszininkais tapo iszrinkti: Pirmsedziu A. Milvydą, rasztininku L. Ereminą ir kasierium K. Balczioną. Teipgi nu'arta tapo, kad visos kuopos laikytu susirinkimus Sausio, Balandzio, Liepos ir Spalio mėnesiuose. Prie kuopos prisiraszė 6 nauji sanariai ir 7 užsimokėjo metines tai pusmetines. Pinigų susidėjo \$7,25 priskaitant 20 ct. už vieną knygutę, Mainieris ir Lobe-

rys.“ (Balsavimą ant prezidento ir knygiaus apleidžiam, nes balsavimai jau užbaigti. Red.) *L. Ereminas.*

Chicago, Ill. 28 Sausio czionykszczios T. M. D. kuopos sanariai laikė susirinkimą su mieriu apsznekėti reikalus lipstanczius T. M. D. organizaciją ir įvesdinti tulą tvarką pacziuje kuopoje. Organizacijos reikaluose mes nutarėme sztai ką: 1. (Esant balsavimams užbaigtiems ir jusų kuopos remiamas ant prezidento p. M. Bridickas tapo iszrinktu, dėlto apleidžiamė tą sakinį. Red.) 2. Užmanymą susidėti T. M. D. su „Ukininku“ mes vienbalsiai remiamė; nutarta tik laukti, kaip ant to atsilieps pati „Uk.“ redakcija. 3. Kokiū budu dalinasi T. M. D. iszleidimai naujiems sanariams. Iki sziam laikui, rodos, tas dalykas nėra dar pilnai užbaigtas. Mūsų kuopa pataria, kad naujai į Dr. tų įstojantiems sanariams butų suteikiami tik tie T. M. D. iszleidimai, kurie tapo iszleisti bėgyje vienų pereitų metų nuo jų, taigi naujų sanarių įsiraszymo.

Savo kuopoje mes vėl nutarėme: kad suteikti kuopai kokį nors tobulesnį mierį — nepriegulmiai nuo paczios organizacijos ir tokiu budu į savo eiles didesnį sanarių skaitlių patraukti, mes nutarėmė parupinti jai programą — konstitucijos pobudyje; parupinimui to iszrinkome komitetą, susidedantį isz keturių vyrų. Susirinkimus nutarėme laikyti kas mėnesis, jau tai viesų diskusijų, jau tai reikaluose kuopos arba paczios organizacijos. Į kuopą prisiraszė ant szio susirinkimo 4 nauji sanariai, butent: J. Gerijotas, K. Mickevycze — abudu užsimokėjo po 30 ct., S. Leliaszius ir S. Abromavicze — po 10 ct.

Kuopos *Sekretorius.*

Prie *Lawrence, Mass.* kuopos prisiraszė:

653 J. Kadiszius	-60
654 Alėna Žiolienė	-60
355 Mag. Vitkeviciute	-60
656 Petr. Stapczinskiene	-60
Viso	\$2,40
657 V. Jasaitis,	
Easton, Pa.	-60

Prie *New-York* kuopos prisiraszė:

658 Alek. Milvida	-60
659 J. Norvaisza	-60
660 St. Rinkevyczia	-60
661 P. Skripkevyczia	-60
662 J. Skinkaitis	-60
663 Sel. Bernotas	-15

M. J. Damijonaitis.

Stovis kasos

„T. M. D.“

Pagal „Vienybės“, num. 3 buvo: \$291,71

Į m o k ė j o :

Szernas, Chicago, Ill.	1—
Scranton, Pa. kuopa	\$4,40
Lawrence, Mass „	2,40
Cleveland, O. „	2,20
Waterbury, Conn. „	13
V. Jasaitis, Easton, Pa.	-60
Delray, Mich, kuopa	6
Chicago, Ill. „	80
Jos Grėbliunas,	
Cleveland, O.	-60
Lost Creek, Pa. kuopa	4,25
Westville, Ill. „	-1,20
Sykiu	\$328,16

I s z m o k ė j i m a i :

Markės ant laiszkų ir ant iszsiuntinėjimo sanariams knygelių „Lenk. ir Liet.“	2,08
Už darbą 3000 egz. knyge-liu „Lenkai ir Liet.“	116,87
Iszmokėta	118,95
Lieka kasoje	\$209,21
<i>A. Olszevskis.</i>	

Didzturczio rumas, kaip ir vargszo grintelė buva aplankyti nuo anų nemielių svezzių, kaipo tai: reumatizmo, dantų skaudėjimo, neuralgijos ir t.t. „Inkarinis“ Pain Expeller Richter'io, lengvai iszgena tuos nekviestus svezzius ant keturių vėjų. Prekė 25 ir 50 centų.

LATVIU TAUTA,

KITAKART IR ŠIADIEN.

PARASE
JONAS SLIUPAS, M. D.

(Tasa)

Jeigu baudponis skriaustu ziamionis, priešingai tiems įstatymams, ziamionys turi sudyti baudponį už skriaudą, o tas negali pajieškoti atlyginimo jokioje augštesnėje instancijoje. „Baudponio galėje pasiliekti, kaip kad buvęs yra, pažįstamas sudas su botagu ar plakimu už nelabą darbą, kaipo ir didesni sudai dėl tų nuszengimų ir nepaklausybu“.

Tuomi pačiu laiku 1764 m. Katarina II apkeliavo Vidziamį, ir sugrįžusi Peterburgan pavedė gubernatoriui Braunui (Browne) įvesti tulus palengvinimus dėl ziamionių.

Sąeimė ponijos susirinko sausyje 1765 m. Rygon. Cion generol-gubernatorius apskelbė, kad cėsorienė norinti padaryti galą priespaudai ziamionių: ponai turį ziamionims priskirti kuštamą mantą į savastį, mokestis ir lažas uždėti pagal žmonių spēkas ir aprubežiuoti naminį sudą; taip-gi uždrausti pardavinėjimą žmonių svetur ir tokiu budu draskyti naminius gentystos saitus.

Seimo darbu buvo gelbėti svarbiausias ponų privilegijas. Cion tai ir Sulzas apskelbė savo įstatymus ir karštai užstavinėjo žmonių tiesas, įpačiai ziamionių privatišką savastį; drauge jis nurodė ant to, juog ponams busį daug prasčiaus, jei koks ukazas panaikins baudžiavas, negu jie tai padarytu iš savo valios. Niekad sąeimėje nebuvo buvę girdėta tokio balso, ir baudponiai norėję Sulzą izmesti laukan per langą. Žinoma Sulzo įnešimų sąeimė nepriėmė ir net reikalavo, kad jis savų įstatymų raštelį, paplatintą Vidziamyje, atgal supirktų sunaikintu, iš baimės, kad ziamionys patraksį prieš savo ponus; o kad Sulzas ant to nepristojo, tai pati ponija sutarė Sulzo įstatymų raštelį supirkti ir išnaikinti!..... (Vėliaus 1791 m. R. F. von Firks, o 1793 m. F. A. E. Franz išdavė dėl savo žmonių panėsius įstatymus). Sulzas tuojaus atsisakė nuo landrato urėdo ir nebeėmė jokio dalyvumo darbuose sąeimių, iki numirė 21 d. sausio 1782 m. — Sąeimė-gi surašė atsakymą ir įdavė gen-gub. Braunui; ten ponija išvedžiojo, kad zokonas Kardininkų ir vyskupai užvajavoję ir apkrikštyję šalį, nesykį sumišusius žmones numalšę ir nuvergę, taip juog jau 1509 m. Plettenbergas esąs įsakęs, kad ziamionis, pabėgęs nuo savo baudponio, turįs atgal buti atiduotas. Kad vėl Steponas Batory ir hercokas Suedermanlando liepę buvo palengvinti baudžiavas, tai ponams nurodžius ant blogų pasekmių tokio darbo anie aptykę ir viską palikę po senovei. Teisina ir buvį žmonių, tarp kurių esą ir daugelis bagotų, o kas link sudų, tai tiktai už sunkius nuszengimus teesą sudyjama 10 porų rykščių, o su kozna rykšte tik po 3 kirčius teesą duodama!... Gavę kiek-tiek valnybės žmonės imtu provotiesi tarp savęs ir įpačiai su ponais. Idant galiaus šiek bei tiek įtikti vyresnybei, ponija suteikė žmonėms tulus palengvinimus ir tiesas.

Bet gen.-gub. Braunui nepatiko toks darbas ponijos; reikėjo parengti naują atsakymą, kas nelengva buvo. Ponai šnekėjo apie savo senas privilegijas, apie kulvirtingumą žmonių, apie Steponą Batory ir t.t. Cion taip-gi tapė palengvinti

namų sudai; kuningams buvo įsakyta, kad prižiūrėtu mokymą vaikų namie ten, kur nėra mokslainių, o mokslaines tiukamai pridaboti. Be to ponai sutarė ziamionims įteikti deringus raštus, nės Karaliaučiuje spausdinta kninga kaštavo Rygoje 6-syk tiek brangiaus. Cion galima dar priminti, kad 1739 m. Vidziamyje buvo įsteigta seminarija dėl žmonių mokintojų per Hernhutiškių stropumą.

Sutarmėje sąeimės 1765 m. nėkur nebuvo pilnybės nei aiškumo. Už tai jau 1774 m. senatas reikalavo nuo Vidziamio dvariškių sudo (hofgerichto) tolesnių žinių apie ziamionių stovį; hofgerichtas atkartojė atsaką Roseno, 1739 m. parengtą. 1777 m. gen.-gub. Braunas, atverdama sąeimę, kaltino poniją už nepildymą sutarmių 1765 meto ir už dar didesnį spaudimą žmonių ir reikalavo žmonių dalykuose padaryti žmoniškus žingsnius. Bet nėkas gero nebuvo padaryta, ir vėl viskas aptilo iki 1795 m., kada sąeime vėl ėmė darbuotiesi apie tą dalyką. Tajį metą išėjo išspaudos ir D-ro Merkeli

D-ras G. Merkeli

žinomas veikalas „Die Letten“, kurį ponai baisiai pludo už tai, kad jis atidengė daug baisių darbų ponijos ir nurodė ant reikalingų pereinimų. Tačiau teisybė pasiliko teisybe, ir reikėjo ją tēmyti. Sąeimė galiaus nutarė, kad ponų konvencija išdirbtu įstatymus apie ziamionių dalykus, tie-gi eitu į aprinkčių konvencijas dėl apsvarstymo, ir kad potam sąeimėje taptu paskelbtos ponų nuoduomos. 1796 m. vėl ponija sprendė apie tą patį dalyką ir truputį paplatino 1765 m. sutarimus. Mirus-gi Katarinai, vėl 1797 m. kiek-tiek paplatino sątarti pereinimų metų. Cion jau randame tarp kitko štai ką: 1) Baudponis nesidrasins pardavinėti savus ziamionis, nei dovanoti kitam kam, kaip tiktai ponui, kurio dvaras arba muižė yra Rygos rėdyboje. Baudponis gali dovanoti ziamionis saviems giminaičiams, nors tie neturėtu dvarų. Kas mat priešintusi, moka 500 rublių į dvarionijos kasą. 2) Norėdamas parduoti savo kuštamą mantą, ziamionis turi pirma pasiulyti ją savo ponui. 3) Lazų didumas turi stovėti priekikyje prie žiamės vertybės, apdirbamos per ziamionį. 4) Baudponis neturi sudyti ziamionį ant daugiaus kaip 30 botagų kirčių arba 30 porų rykščių. 5) Ziamioniui valė savą baudponį skusti, bet ne ant rašto ar per pilnavalį vietininką. Tas teka po sudu, kas skundžia be reikalo. 6) Reikia padaryti dėl ziamionių įstatymų kningą.

Tuos įstatymus caras Povilas pavedė senatui dėl periuoros, kurs atsiuntė atgal su savo pasargomis. 1798 m. sąeimė vėl triusė apie juos, bet ir dabar įstatymai likosi neuztvirtinti, nėra dėl protesto Igaunijos ponų. 1800 m. caras Povilas liepė Vidziamio gen.-gub. Nageliui daboti, kad naštos, nenuiteiktos per „waku grahmatą“ neuzliktu ziamionims, kad korotu be pagailos tuos, kurie tam priešinsis, ir kad išdirbtu įstatymus dėl žmonių. Nagelis viską pildė, kaip caras Povilas štai likosi pasmaugtas. Aleksandras I 1802 m. lipšniai priėmė Igaunių ponijos įstatymus dėl pagerinimo buvio žmonių, o nepatvirtino sutarimų Vidziamio ponijos nepilnumo dėlei. Tada landratas Syvers, pagal Aleksandro velyjimą,

išdirbo tulus įstatymus, kurie patiko pačiam Aleksandrui. 1803 m. parėjo didelis perskylimas tarp ponijos. Po aštrių debatų sutarė:

1. Žiamionių be žiamės nėkados nevalė parduoti, nei dovanoti nei laiduosna duoti (užstatyti). Jei dvarponis turi keletą dvarų, rods jis gali savo žiamionis perkelti iš vieno dvaro į kitą; o ir tai nevalė, jei dvarai randasi tuluose apgabaliuose; beje nuo Igaunių apgabalių nevalė perkelti nei vieną į Latvių apgabalių ir antraip. Kas darys priešingai, bus sudytas ant 500 rublių koros.

2. Ponas nedrįs drausti žiamionims apsivesdinti, beje — jis negal priešintis išduoti pavelenės ženklą.

3. Žiamionio nekuštoma manta yra jo neatimama savastis, su kuria jis gali daryti, ką tinkamas.

4. Žiamionių lazdos ir mokestys yra nuteiktos. Kas daugiau prašo, tegul už tatai atlygina.

5. Žiamionys patys sav pakelia žiamionių sudą, kurs juos sudys. Ponas gali nusudymą pamažinti, bet nėkados negali padidinti. Parėdka tiesose („brugiu tiesose“) taip gi turi sėdėti žiamionių užstovai.

6. Žiamionis gali duoti skundus lyg „brugių“ sudo ir toliaus lyg dvarionių konvencijos.

7. Namų sudas už mažus nusizengimus priguli ponams. Didelių nusizengimų dėlei sprės priderinti tiesa.

Tuos sutarimus Aleksandras pavedė nuspręsti komisijai po vada minystro Kočubėjo. Komisija truputį papildė tuos nutarimus ir dadejo svarbų punktą, kad Žiamionims pavelyta yra įgyti žiamę už savastį ir kaip patinkant ją valdyti. Tą viską patvirtino 1804 m. Aleksandras ir liepė išguldyti į kalbas Latvių, Igaunių ir Vokiečių. Dėl įvedimo tų įstatymų paskirtos likosi 4 revizijos komisijos, kurios turėjo padaryti naujas kadastrų „waku grahmatas“. Tai buvo rods tiktai baidžiavų pusiau nusviedimas šalin!

Igaunijoje 1816 m. baudžiamos visai tapė panaikintos, o 25 d. rugpjūtis 1817 m. taip gi Kurše. Jau matoma buvo, kad ir Vidžiamyje baudžiava ilgai nepastovės; už tai nėkurie ponai prašė nuo Pauluccio pavelenės atvalnyti baudžiauninkus tai viename tai kitame daigie. Už tai 1818 m. pagal ponijos velyjimą tapė įkurta komisija, po priežiura Pauluccio, po pirmsėdysta landrato Richterio, dėl užbaigimo darbų išvalnyjimo žmonių nuo baudžiamos. Tosios sutarmę, padarytą 21 d. gruodžio 1818 m., pavedė cėsoriui dėl užtvirtinimo, kas įvyko 26 d. kovo 1819 m. Baudponiams pasiliko žiamė savastyje. Tiktai bėgyje 8 metų visi gyventojai, laipsniškai, turėjo išsiliuosuoti, ir tiktai laipsniškai buvo galima atmainyti vietą savo senos buveinės. Tokiu tai būdu tiktai 1832 m. žiamionys galutinai galėjo, metini žiamdarbystą, eiti gyventi į miestus. Pagasto sudas sudyja kaltus dalykuose, kurių vertė stovi žiamiaus 5 rublių, ir dvaro žmonių negalima sudyti be pavelenės baudponio. Žiamionių užstovai sėli suduose parapijės ir aprinkės. Žiamionims pavelyta skųti lyg dvariškių sudo (hofgerichto). Žiamionims gali priderėti nekuštoma savastis, tiktai dvarą turėti netapė pavelyta.

XVIII.

Hercokyste Kuršo po lenniška viršesnybe Lenk-Lietuviu. (1562—1795 m.).

Dalinant Baltijos provincijas 1562 m. į šmotus, hercokys-

tei Kuršo (šiadien Kurlandijos rėd., be Pilteno) pateko geresnis likimas negu Vidžiamiui bei Estijai. Paskutinis ordensmeisteris, Gotthardas Kettleris, išnaikinant Vidžiamiško zokono valstiją, 1562 m. gavo Kuršą ir Žiamgaliją, išėmus įsteigmę Piltenės arba Kuršo vyskupystę, į leną nuo lenkiškai lietuviškos karunos. Kada Vidžiamio ponai vaitojo po valdzia lenkiškų administratorių bei švediškių generol-gubernatorių, persekiojami tai polytiškai tai bažnytiškai, tada Kuršas buvo Lenkų vyresnybei perstatomas per savo hercokus. Taip gi pustyjimai maskolių bei Svedų čion nebuvo taip skaudus. Pats klimatas gelbėjo kaip burams taip ponijai geriaus pasiturtėti, negu Vidžiamyje bei Estijoje. Bet Kurše truko savistovaus miesčionių stono, ir už tai diduomenė čion tapė tuomi galingesnė, taip juog nesyki hercokai lankstė savo galvas prieš jos valę. Lenkų valdzia kurstė vaidus diduomenės su hercokais, idant Kuršą prie tinkamos progos įkunyti Lenkijon. Tuli hercokai negyveno savo krašte, kartais vėl Kuršas tapė įtrauktas į vainas Svedų su Lenkais, kaip kad vėliaus su Maskolija. 1701 - 1709 m. Kuršas buvo rankose Svedų, taip gi 1658—59 m. Svedai buvo daugumą miestų įėmę ir tiktai Olyvos taikoje (1660 m.) Svedai atsisakė nuo tolesnio valdymo Kuršo.

1737 m. išmirus Kettlerio giminės vyriškajai šakai, Lenkija taikėsi Kuršą suvienyti su Lietuv-Lenkija. Bet tą dalyką papainiojo Maskolija ir 1795 m. Kuršas atiteko Makolijai.

Hercokas Gotthardas Kettleris (1562—87 m.)

Išdalinant Vidžiamio zokono valstiją 1562 m., Kuršas gavo už vyresninką paskutinįjį ordensmeisterį su pramintimi hercoko. Kettleris buvo 1517 m. gimęs Vestpahalene iš senos didžiunų giminės. 20 metų senas jis įtojo į vokiečių zokoną Vidžiamyje. Čion jis susipažino su Liuterio mokslu. Kad 1556 m. jam, kaip komturui Fellino, teko keliauti į Vokietiją, jis apsilankė Vittenberge, kur Melanchthono skaitymai galutinai jį patraukė tikėjimo ir gyvenimo dalykuose. 1558 m. Kettleris tapė koadjutoriumi, o 1559 m. ordensmeisteriu. Titulą hercoko priėmęs, jis kaip sietišką kuningaiktis perėjo ant Liuteriškių pusės. Kettleris apsaugojo Kuršą nuo Lenkų įsikišimo ir nuo vainų su susėdais. Su pagelba nuopelningo kanclerio Salamono Henning'o, Kettleris sutvėrė savai szalei gerą sudo davadą ir valdzia, pripratino taip gi atkaklią diduomenę prie tiesų bei įstatymų pildymo. Bažnyčia rado jame apginėją ir pagelbininką, jis pastatydino daug bažnyčių ir pastoratų; o per mokslainių steigimą jis rūpinosi apie pirmapradinę apšvietą savo padonų. Nors pavetą jam urėdą administratoriaus Vidžiamio pats Kettleris, per Vidžiamičių poniją skųstas, atmetė 1566 m., vienok vėliaus jis kelis yk buvo tarpiniku vaiduose di luomenės, Rygos miesto ir Lenkų valdzios. 1566 m. savo priedvarinį pamoslininką Steponą Buelovą Kettleris pakėlė į superintendantus Kuršo ir pavedė jam pirmą visatinę bažnyčių vizitaciją. Buelovas rado su visu mažai bažnyčių, nės didesnės bažnyčios buvo tiktai Jelgavoje, Bauskėje ir Dobelėje, o mažos medinės koplyčios radosi Kuldigoje, Ventpyleje, Tukume, Talsene, Kandavoje ir Zabelne. Pamokslininkais tankiausiai buvo bemoksliai žmonės,

(Toliaus bus.)

